

ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНІВ ВИХОВАННЯ МУЗИЧНО-АКАДЕМІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

А Здійснений опис процесу дослідження рівнів виховання музично-академічної творчості студентів чотирьох педагогічних ВНЗ України, визначені етапи роботи проведення експерименту, а також проаналізовані отримані результати. Експериментальні дані представлені у вигляді загальної таблиці та порівняльного аналізу.

Ключові слова: музичні здібності; обдарований студент; музично обдарована особистість; музично-академічна творчість; виховання музично-академічної творчості.

Актуальність проблеми. Сучасне життя, сповнене стресами та постійними змінами, потребує від нас уміння налагоджувати комунікативний зв'язок. Особливої гостроти це питання набуває для майбутніх педагогів, яким необхідно навчитись ефективно спілкуватись із дітьми, маючи відповідний рівень власного виховання. З метою розвитку творчого потенціалу студентів педагогічних ВНЗ, їхнього виховання, а також ефективної підготовки до професійної діяльності викладачам доцільно знати рівні виховання музично-академічної творчості студентів.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Ознайомлення із науковими здобутками педагогів, психологів і працівників мистецтва дають нам підстави стверджувати, що на сьогоднішній день існує низка методів, які спрямовані на вивчення музичних здібностей та якостей творчої особистості: метод тестування (К. Сішор [9], Я. Кваль-вассер [8], Р. Колвелл [7], Х. Вінг [10], В. Г. Касимов, В. І. Петрушин [5], Д. К. Кірнарська [2]); метод спостереження (С. І. Тітов [6]); методи анкетування, інтерв'ювання, бесіди (О. О. Лучініна [3]). Шляхом використання вищевказаних методів дослідники вивчають специфічні особистісні особливості, що формуються лише у музичній діяльності (наприклад, «слухання очима» або «бачення нотного тексту музики, яку сприймають»); відчуття висоти, відчуття інтенсивності, відчуття ритму, відчуття часу, відчуття консонансу, обсяг музичної пам'яті, музичний інтелект; ставлення до різних видів музичної діяльності, ставлення до музичних записів; прагнення слухати музичні твори на концертах, фестивалях, конкурсах тощо; бажання виконувати пісні разом з іншими на високому рівні. Окрім того, у процесі вивчення музичних здібностей студентів широкого розповсюдження набули індивідуальні, групові та фронтальні форми роботи.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Ураховуючи досвід наших попередників, а також власні спостереження, приходимо до висновку, що проблема вивчення музичних здібностей та якостей творчої особистості широко висвітлена у науковій літературі. Проте питання дослідження рівнів виховання музично-академічної творчості майбутніх педагогів залишається не вирішеним.

Наша стаття має на меті здійснити опис процесу дослідження рівнів виховання музично-академічної творчості студентів педагогічних ВНЗ України, а також проаналізувати отримані результати.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для проведення експериментального дослідження нами були залучені представники чотирьох сучасних педагогічних ВНЗ,

у яких готують майбутніх учителів музики та інших працівників освіти та мистецтва. Отже, у проведенні експерименту брали участь студенти та співробітники наступних ВНЗ України: Житомирський державний університет імені Івана Франка (ЖДУ), Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка (КДПУ), Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини (УДПУ), Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського (ПНПУ). Зазначимо, що експеримент проводився зі студентами музичного напрямку підготовки (заочної та стаціонарної форми навчання) та природничого (у ПНПУ філологічного) напрямку підготовки (стаціонарної форми навчання). Активну участь у нашому дослідженні брали також викладачі. Під час залучення педагогічного складу до проведення експерименту керувалися певними вимогами. Для вивчення студентів музичного напрямку підготовки обиралися викладачі кафедри музики (у її повному складі), три викладачі загальноосвітніх дисциплін, які найкраще знають вихованців, а також куратори навчальних груп. Для вивчення студентів природничого або філологічного напрямків підготовки (в Одеському ВНЗ) запрошували трьох викладачів загальноосвітніх дисциплін, які можуть охарактеризувати піддослідних і куратори навчальних груп. Зазначимо, що у кожному випадку – це викладачі різних навчальних дисциплін (залежить від навчальної програми кожного ВНЗ). Окрім того, для повноти та різнобічності інформації були опитані художні керівники мистецьких (музичних) колективів щодо рівня музичної обдарованості тих вихованців, що входили у групу піддослідних.

Усі досліджувані студенти були умовно розподілені на дві групи: експериментальну (ЕГ) та контрольну (КГ). Важливо відмітити, що у зв'язку з необхідністю подальшого розмежування та порівняння результатів такий розподіл був застосований у кожному ВНЗ, у кожному підрозділі денної та заочної форм навчання. У педагогічному експерименті всього брали участь 404 студенти.

Із метою дослідження рівнів музично-академічної творчості студентів педагогічних університетів була організована така робота: створення анкет окремо для студентів і викладачів і проведення відповідного анкетування; підготовка та проведення перевірки наявності музичних здібностей студентів природничого (або філологічного) напрямку підготовки (індивідуальна форма роботи).

За результатами попередніх досліджень, на основі теорії Б. М. Теплова про існування трьох основних видів музичних здібностей, які утворюють «ядро» музичальності (відчуття ладу, музично-слухові уявлення,

музично-ритмічні відчуття) [1], а також, ураховуючи основні якості творчої, музично обдарованої особистості за І. І. Полубояриною [4, с. 133], нами були виділені критерії виховання музично-академічної творчості студентів. До таких критеріїв відносимо: ладове відчуття, здібність до слухових уявлень, музично-ритмічне відчуття, мотиваційно-творча активність, прагнення до самоосвіти, самокерованість. Саме ці критерії стали основою анкет для студентів і для викладачів, спрямованих на виявлення рівнів виховання музично-академічної творчості студентів.

«Анкета для студентів» передбачає оцінювання респондентами себе та своїх товаришів за 6-ма критеріями за 6-бальною шкалою (від 0 до 5 балів), яка відповідає рівням досліджуваних критеріїв (від 0 до 5 рівня). По кожній навчальній групі визначається індивідуальний рівень музично-академічної творчості студентів, а також середній рівень вираження досліджуваних критеріїв усіх членів колективу. Розглянемо результати дослідження рівнів музично-академічної творчості студентів окремо по кожному педагогічному ВНЗ та порівняємо отриману інформацію.

Результати анкетування студентів ЖДУ контрольної та експериментальної груп за «Анкету для студентів» свідчать про те, що серед більшості опитаних студентів сформованість музично-академічної творчості виявилась на 3 (середньому) рівні. Причому такі результати були отримані як у респондентів музичного напрямку підготовки (навчально-науковий інститут педагогіки) (ЕГ – 47,37%; КГ – 52,63%), так і у респондентів природничого напрямку (природничий факультет) (ЕГ – 60,61%; КГ – 62,5%).

Результати дослідження вихованців КДПУ свідчать про те, що біля половини опитаних студентів музичного напрямку підготовки виявили недостатню сформованість музично-академічної творчості. Зауважимо, що біля половини студентів природничого напрямку підготовки показали середній і високий рівні сформованості музично-академічної творчості, яка, на наш погляд, є необхідною основою для подальшого розвитку їхніх музичних здібностей і формування творчої особистості майбутнього вчителя.

Результати дослідження вихованців КДПУ свідчать про те, що половина опитаних студентів музичного напрямку підготовки виявили недостатню сформованість музично-академічної творчості та потребують спеціально створених умов для розвитку якостей музично обдарованої особистості. Важливо відмітити, що серед студентів природничого напрямку підготовки лише у 1 респондента (2,78%) не сформована музично-академічна творчість, а біля 75% студентів природничого напрямку підготовки показали середній і високий рівні сформованості музично-академічної творчості, яка, на наш погляд, є необхідною основою для

подальшого розвитку їхніх музичних здібностей і формування творчої особистості майбутнього вчителя.

Результати дослідження вихованців ПНПУ свідчать про те, що біля половини опитаних студентів музичного напрямку підготовки виявили недостатню сформованість музично-академічної творчості. Відмітимо, що біля 75% студентів філологічного напрямку підготовки показали 3 (середній) та 4 (високий) рівні сформованості музично-академічної творчості. Така інформація переконає нас у необхідності спрямування навчально-виховного процесу на виховання та розвитку музично-академічної творчості обдарованих студентів.

Анкета для викладачів має на меті визначити рівні виховання музично-академічної творчості обдарованих студентів на основі відповідних критеріїв, спираючись на відповіді педагогічних працівників ВНЗ. Ця анкета за структурою, порядком проведення та змістом повністю співпадає з анкету для студентів. До опитування були залучені викладачі музичних дисциплін, керівники художніх колективів і куратори навчальних груп, які за 6-бальною шкалою мали оцінити рівні сформованості критеріїв музично-академічної творчості кожного вихованця.

Визначення рівнів музично-академічної творчості в індивідуальній формі здійснювалося серед студентів природничого (та філологічного у ПНПУ) напрямку підготовки з метою вивчення музичних здібностей та основних якостей творчої, музично обдарованої особистості. Дослідження передбачало виконання наступних завдань: 1. Визначення характеру звучання акордів (веселий чи сумний) (дослідження ладового відчуття). 2. Знайти звук, який прозвучав, на музичному інструменті (фортепіано) (дослідження музично-слухових уявлень). 3. Заспівати улюблену пісню (одна фраза вголос – одна – про себе – одна вголос і т. д.) (дослідження музично-слухових уявлень). 4. Відплескати музичний ритм пісні, яку співали (дослідження музично-ритмічного відчуття). 5. Відплескати музичний ритм запропонованої пісні (дослідження музично-ритмічного відчуття). 6. Відповісти на усні питання: 1) Чи бажаєте Ви постійно займатися творчою діяльністю? (дослідження мотиваційно-творчої активності). 2) Чи бажаєте Ви цілеспрямовано здійснювати пізнавальну діяльність із метою отримання знань, умінь і навичок або їхнього вдосконалення? (дослідження прагнення до самоосвіти). 3) Чи здатні Ви володіти власними бажаннями, емоціями та психічними станами (дослідження самокерованості).

Результати вивчення рівнів виховання музично-академічної творчості студентів усіх досліджуваних ВНЗ представлена у табл. 1:

Таблиця 1

Результати дослідження рівнів виховання музично-академічної творчості студентів експериментальної (ЕГ) та контрольної (КГ) груп

Рівні виховання музично-академічної творчості студентів	Результати дослідження							
	Студенти музичного напрямку підготовки				Студенти природничого (або філологічного) напрямку підготовки			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	студентів	%	студентів	%	студентів	%	студентів	%
0	0	0	0	0	1	0,72	3	2,21
1	0	0	1	1,56	19	13,77	19	13,97
2	8	12,12	10	15,63	39	28,26	38	27,94
3	25	37,88	23	35,94	53	38,41	53	38,96
4	27	40,91	25	39,06	22	15,94	20	14,71
5	6	9,09	5	7,81	4	2,90	3	2,21
Всього	66	100	64	100	138	100	136	100

Як видно із таблиці, результати дослідження студентів музичного та природничого (або філологічного) напрямків підготовки мають суттєві відмінності. Переважна більшість респондентів музичного напрямку підготовки ЕГ (40,91%) та КГ (39,06%) виявили 4 (високий) рівень виховання музично-академічної творчості, тоді, як більшість студентів природничого (або філологічного) напрямку підготовки показали лише 3 (середній) рівень (ЕГ – 38,41%; КГ – 38,96%). Серед студентів музичного напрямку респондентів із 0 рівнем виховання музично-академічної творчості виявлено не було (0%), тоді, як серед вихованців природничого (або філологічного) напрямку підготовки в ЕГ – 0,72%, в КГ – 2,21%. Студенти-музиканти із 1 (дуже низьким) та 2 (низьким) рівнями виховання музично-академічної творчості зустрічаються (відповідно 1 рівень: ЕГ – 0%; КГ – 1,56%; 2 рівень: ЕГ – 12,12%; КГ – 15,63%), проте серед студентів немuzичного профілю таке явище дуже поширене (відповідно 1 рівень: ЕГ – 13,77%; КГ – 13,97%; 2 рівень: ЕГ – 28,26%; КГ – 27,94%). Цікавим виявився той факт, що респонденти із 5 (дуже високим) рівнем виховання музично-академічної творчості виявились як серед студентів музичного напрямку (ЕГ – 9,09%; КГ – 7,81%), так і серед студентів природничого (або філологічного) напрямку підготовки (ЕГ – 2,90%; КГ – 2,21%).

Узагальнюючи результати дослідження студентів усіх педагогічних ВНЗ, прийшли до таких висновків: 1. Сформованість музично-академічної творчості в експериментальній і контрольній групах виявилась майже однаковою. 2. Найвищий показник (5 рівень) сформованості музично-академічної творчості виявився у вихованців музичного напрямку підготовки заочної форми навчання КДПУ (50%). 3. Серед респондентів природничого (та філологічного) напрямку підготовки 270 осіб (98,54%) мають сформовану музично-академічну творчість 1–5 рівня. 4. Серед студентів музичного напрямку підготовки різних форм навчання 45 осіб (34,62%) виявили недостатній розвиток музично-академічної творчості (1–3 рівень). 5. Ураховуючи отримані дані, вважаємо доцільним у досліджених ВНЗ створити педагогічні умови для розвитку музичних здібностей студентів і формування у них якостей музично обдарованої особистості, використовуючи відповідні принципи та підходи до виховання музично-академічної творчості.

Висновки з даного дослідження. Таким чином, для підготовки кваліфікованих фахівців у сфері педагогічної

освіти викладачам ВНЗ необхідно здійснювати виховний вплив на студентів, спираючись на результати їхнього попереднього дослідження. Процес вивчення рівнів виховання музично-академічної творчості студентів має такі складові: створення анкети для студентів та проведення відповідного анкетування у груповій і фронтальній формах; створення анкети для викладачів та проведення анкетування в індивідуальній формі; підготовка та проведення перевірки наявності музичних здібностей студентів природничого (або філологічного) напрямку підготовки в індивідуальній формі. Результати дослідження показали, що студенти природничого (або філологічного) напрямку підготовки мають потужний потенціал для розвитку музичних здібностей та якостей творчої особистості, тоді, як вихованці музичного напрямку підготовки виявили недостатній рівень сформованості досліджуваних показників. Ураховуючи цей факт, прийшли до висновку, що у досліджуваних ВНЗ необхідно створити сприятливі умови для формування та розвитку творчої особистості майбутнього педагога, спираючись на його індивідуальні особливості, рівень виховання музично-академічної творчості, а також на відповідні принципи та підходи до виховання.

У подальших дослідженнях доцільно спрямовувати увагу на створення методики виховання музично-академічної творчості та перевірки її ефективності.

Список використаних джерел

1. Бочкарёв, Л. Л. Проблемы психологии музыкальных способностей / Л. Л. Бочкарёв // Художественное творчество: [сост. Мейлах Б.]. – Ленинград : Наука (Ленинград. отд.), 1983. – 280 с.
2. Кирнарская, Д. К. Опыт тестирования музыкальных способностей на экзаменах в вуз / Д. К. Кирнарская // Музыкальная психология и психотерапия. Научно-методический журнал для музыкантов, психологов и психотерапевтов. – 2010. – Июль-август (№4 (19)). – С. 40–53.
3. Лучинина, О. А. Карта музыкальных способностей [Электронный ресурс] / О. А. Лучинина // Музыкальная психология и психотерапия №1(22), январь-февраль, 2011. – С. 24–36. – Режим доступа : http://www.ampp.ru/files/22.Muz_Psuh%281_2011%29.pdf#page=1&zoom=auto,-113,601.
4. Полубоярина, И. И. Методы обучения музыкально одарённых студентов / И. И. Полубоярина // Профессиональное образование в России и зарубежом. – 2013. – №3(11). – С. 132–137.
5. Тихомирова, Н. Ф. Музыкальная психология : навч. посіб. / Н. Ф. Тихомирова, П. П. Складар. – Київ : ДМУНЗКМ, 2001. – 192 с. – Рос.
6. Тітов, С. І. Музыкальная обдарованість та її розвиток / С. І. Тітов // Вісник Житомирського університету. Серія «Педагогічні науки»: зб. наук. праць / Житомир, держ. ун-т ім. І. Франка. – Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2004 – Вип.19. – С. 223–226.
7. Colwell, R. Music achievement tests / R. Colwell. – Chicago, 1969.
8. Kwalwasser, J. and Ruch, G. Kwalwasser-Ruch Test of Music Accomplishment, Jowa City, Bureau of Educational Research and Service, 1927.
9. Seashore, C. The Psychology of Musical talent / C. Seashore. – Boston, L. Silver Burdett, 1919.
10. Wing, H. Standardised Tests of Musical Intelligence / H. Wing. – Buckinghamshire, England, 1960, 1969.

Дата надходження до редакції авторського оригіналу: 12.08.2017

Васильева Н. В. Исследование уровней воспитания музыкально-академического творчества студентов педагогических университетов.

А Осуществлено описание процесса исследования уровней воспитания музыкально-академического творчества студентов четырёх педагогических вузов Украины, определены этапы работы проведения эксперимента, а также проанализированы полученные результаты. Экспериментальные данные представлены в виде общей таблицы и сравнительного анализа.

Ключевые слова: музыкальные способности; музыкально одарённая личность; музыкально-академическое творчество, воспитание музыкально-академического творчества

Vasilyeva N. V. Studies of educational levels of musically-academic creativity students pedagogical university.

С The article describes the process of studying the levels of education of musical and academic creativity of students of four pedagogical universities of Ukraine, identifies the stages of the experiment's work, and also analyzes the obtained results. Experimental data is presented in the form of a general table and a comparative analysis.

Key words: musical talents; musically gifted personality; musical and academic creativity; education of musical and academic creativity